

Innlegg i stortingsdebatten om Regjeringens langtids-
program torsdag 9. juni 1977.

Denne stortingsdebatten om Regjeringens langtids-
program for kommende 4 års-periode er det første, samlede
oppgjøret om de politiske hovedlinjer og hovedmål.

Men denne behandlingen markerer også på en måte
avslutningen av den 4 års-perioden vi nå har bak oss.

Valgresultatet i 1973 skapte en uklar politisk
situasjon i vårt land.

Situasjonen i Stortinget ble preget av de for-
skyvninger som skjedde partiene imellom.

I tillegg til dette fikk vi enkelte nye småpartier

-2-

representert i Stortinget.

Ingen enkelt-partier eller blokker av samarbeidende
partier fikk flertall.

Det ble dermed ikke skapt noe opplagt parlamentarisk
grunnlag for en regjering.

Det ble uttrykt frykt for at vi kunne gå inn i en
4 års-periode med mangel på stabilitet og svake
regjeringer uten tilstrekkelig evne til styring og ledelse
i norsk politikk.

I tillegg til dette ble de økonomiske forutsetninger
sterkt endret etter valget.

Vi fikk energikrisen, oljeblokaden, en tredobling
av oljeprisene, og en derpå følgende verdensomspennende
økonomisk krise.

Mange iakttakere har karakterisert denne krisen som den mest omfattende og dyptgripende siden 20 - 30 årenes økonomiske krakk.

På tross av den politiske og parlamentariske situasjon som valget i 1973 skapte, og på tross av de meget vanskelige økonomiske forhold, er det ikke tilbakeslag og mangel på stabilitet som har preget den 4 års -perioden vi har bak oss.

Tvert imot bør vi kunne summere opp resultatene av denne perioden som nye 4 år med framgang, vekst og videre utvikling av vår form for velferdssamfunn.

Hva er årsaken til dette?

Først og fremst må vi lete etter disse årsaker i bæreevne og styrke i vårt arbeids- og næringsliv.

Grunnlaget for dette finner vi i tilgangen på

ressurser, i vel utrustet og kvalifisert menneskelig arbeidskraft, god ledelse og godt samarbeid i vårt arbeids- og næringsliv, og verdifulle naturressurser som har stått til vår disposisjon.

Virksomheten omkring våre olje og gassforekomster har gitt et verdifullt bidrag til dette.

Med den sammensetning Stortinget fikk, var det bare en realistisk mulighet for regjeringsdannelse. Arbeiderpartiet måtte danne en mindretallsregjering.

Regjeringen bygde sitt politiske arbeid på Arbeiderpartiets program.

Den erklarte også at den ville søke et "sak-til-sak-samarbeid" i Stortinget.

Dette har skapt en rimelig stabilitet i både Regjeringens og Stortingets arbeid.

Det politiske grunnlaget var Arbeiderpartiets politikk. Det er det politiske tyngdepunkt i vår situasjon.

Vi finner andre deler av årsaken til stabilitet og vekst i en ansvarsbevisst holdning hos organisasjonene i vårt arbeids- og næringsliv.

Det er også riktig å innbefatte i det samme bildet av årsakene til stabiliteten at de ledende opposisjonspartier i sin politikk har synt en realistisk holdning til den situasjon vi har stått overfor.

Oljekrisen utløste en dyptgående krise i verdensøkonomien.

Denne ga for den industrialiserte del av verden de utslag vi kan avlese i 15 millioner ledige mennesker og

en inflasjonstakt som nådde hittil ukjente høyder.

Denne situasjonen kan også registreres som et utslag av mangel på evne til samarbeid og organisasjon for styring av den internasjonale økonomi.

Men for våre regjeringer i denne situasjon har den fulle sysselsetting vært det altoverskyggende målet.

Det viktigste resultatet vi har nådd i de 4 årene vi har bak oss, er at den fulle sysselsetting er bevart i vårt land.

I en periode hvor de fleste industrialiserte land har vært preget av stagnasjon, kan vi vise til en sterk økonomisk vekst.

I perioder med stopp i lønnsutvikling og til dels tilbakegang i andre industriland, har reallønningene for

våre lønsmottakere økt betydelig.

Vi har samtidig maktet å gjennomføre en meget sterk øking av jordbrukernes inntekter.

Vi har også klart å heve inntektene for pensjonister og trygdede.

I tillegg til bæreevnen i vårt arbeids- og næringsliv er det klart at mulighetene som oljevirkomheten gir oss i dag og i framtida, i denne sammenheng har spilt en vesentlig rolle.

Men uten den aktive motkonjunkturpolitikk som er drevet, ville vi ikke ha kunnet utnytte disse mulighetene fullt ut til beste for den fulle sysselsetting.

Det er imidlertid klart at denne politikken også har sine klare problemer. Vi ser det i prisstigning og økte produksjonsomkostninger.

Vi møter det også i et høyt underskudd i vår økonomi i forhold til utlandet.

Dette er oppgaver som kaller på innsats for å bli løst i den 4 års-periode vi står foran.

Vi har muligheter i vår økonomi i dag og i fremtiden for å løse også disse problemene.

I forhold til problemene med kostnadsstigning og underskudd i vår økonomi har Regjeringen foretatt en klar prioritering til beste for den fulle sysselsetting.

Jeg kan ikke se at det i den perioden vi har bak oss er blitt utformet noe samlet konkret alternativ til en slik politikk.

Ved siden av de store oppgavene Regjeringen har stått overfor å løse i forhold til vår sysselsetting,

er det også gjort en rekke framstøt i form av reformer som vil ha den største betydning for vår samfunnsutvikling i fremtiden.

Jeg vil her kort nevne:

Arbeidsmiljøloven.

Økonomiske soner på 200 mil.

Store miljøinvesteringer, lov om produktkontroll.

Bankdemokratisering.

Videreføring av bedriftsdemokratiet.

Langsiktige beslutninger i olje- og industripolitikken.

Etableringsloven.

Direkte valg til fylkesting.

Lov om voksenopplæring.

Ny kulturpolitikk.

En ny jordbrukspolitikk.

Dette for å nevne noen av de betydelige framstøt som er gjort i den perioden som ligger bak.

Regjeringen har lagt fram sitt forpliktende arbeidsprogram for den 4 års-periode vi står foran.

Regjeringen har samlet sine politiske målsettinger under det hovedmål å nå videre i retning av et kvalitativt bedre samfunn.

Regjeringen har konkretisert sin politikk mot et slikt mål under 8 hovedfelter.

Det er:

Arbeid for alle.

Trygghet og gode levekår.

Større solidaritet og likeverd.

Styrking av familie- og lokalsamfunn.

Bedre arbeidsmiljø.

Forsvarlig forvaltning av naturressurser og miljø.

Frihet, demokrati og retts-sikkerhet.

Internasjonal solidaritet.

Med utspring i disse prinsipper er det lagt fram et samarbeidet programmateriale for Arbeiderpartiet, Landsorganisasjonen og Regjeringen.

Det er til dette samlede politiske og faglige opplegg at høyrekoalisjonen står overfor oppgaven å lage et alternativ.

Høyre og Arbeiderpartiet representerer i fremtiden, som hittil, de toneangivende ideologiske motpoler i norsk politikk.

Det er i stor utstrekning i spenningsforholdet mellom disse ideologiske motpoler at norsk politikk formes

og fungerer.

En del av den tradisjonelle balanse i norsk politikk forsvant ved at det liberale partiet, Venstre, raderte seg selv ut av det politiske fargespekteret. Det Venstre som vi i dag møter, er i størrelse og ideologisk spenst en blek innskrift på minnesmerket over det fordums innflytelsesrike, liberale partiet.

De liberale ideene flyter mer eller mindre som herreløst gods i det politiske farvann.

Det klareste utslag av dette er at våre nåværende mellompartier har bundet seg til et regjeringssamarbeid med Høyre før et valg.

Samarbeidserklæringen og fellesmerkene til langtidsprogrammet har sin politiske betydning i det forhold

at mellompartiene har valgt side i spenningen mellom Arbeiderpartiet og Høyre. De har valgt Høyre.

Det hører til noe av vårt demokratis forutsetninger at etter et valg med uklare politiske konstellasjoner, er det en plikt for ansvarlige partier å samarbeide seg fram til et holdbart regjeringsalternativ.

En slik plikt står ikke mellompartiene overfor nå foran valget.

De har på et rent, fritt politisk grunnlag valgt å gå til høyre i en eventuell regjeringspolitikk.

Koalisjonspartiene har konstruert regjeringsbyggverket før valget, og de har plassert sine partier som bærebjelker i dette byggverk.

Men de hevder fremdeles å være frittstående partier.

-14-

I den situasjon de selv har skapt, har en politisk erklæring av denne art bare akademisk interesse.

De har tatt fra seg selv mulighetene til å vurdere et så grunnleggende politisk spørsmål som regjeringsspørsmålet, om valget skulle gi grunnlag for en arbeiderregjeringen med sin nåværende politiske basis må tre tilbake.

Med dette har mellompartiene bidratt til at valget er et valg mellom bare to regjeringsalternativer en regjering fra Arbeiderpartiet, eller en regjering fra koalisjonen mellom mellompartiene og Høyre.

I dette ligger imidlertid også at de har pålagt seg selv den moralske plikt å klargjøre sin

felles politikk før valget.

I denne sammenheng og på en slik bakgrunn, er det å vise til sine respektive program bare å vise til dokumenter partiene i høyrekoalisjonen må gå ut fra eller bort fra etter valget.

De borgerlige partiene gjør demokratiet en tjeneste om de klart og tydelig og konkret kunne fortelle hva deres felles politikkville bli. Dermed ville de bidra til å klargjøre for velgerne hva de reelle politiske alternativene er ved valget.

I den sammenheng å vise til at det også er uenighet mellom Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er ikke noe argument. De to partiene sikter ikke mot valget med den erklærte målsetting å gå inn i en regjeringskoalisjon.

Her ligger den store og grunnleggende forskjellen i det politiske forhold mellom Arbeiderpartiet og SV og det forhold som er etablert mellom Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Høyre.

De borgerlige sonderingspartienes felleserklæring er på mange måter et interessant og talende dokument.

Det ville være av politisk betydning om koalisjonspartiene kunne gi svar på om dette dokumentet er et forpliktende felles regjeringsprogram for de tre partier.

Denne debatten er en utmerket anledning for koalisjonspartiene til å komme med en slik avklaring.

Som regjeringsprogram har imidlertid fellesmerknadene betydelige svakheter.

De er mangelfulle.

På sentrale og viktige felter gis det ikke konkret svar på innholdet i et borgerlig alternativ til Arbeiderpartiets og Regjeringens forpliktende program.

Men de løsrevne og ofte usammenhengende målsettinger syner en interessant ting.

Mange av dem ligger meget nær opp til, for ikke å si midt oppe i Arbeiderpartiets, Landsorganisasjonens og Regjeringens felles program-målsettinger.

Dette gir igjen klare tegn på at det er arbeiderbevegelsens politikk, slik den er utformet, som er det samlende, realistiske tyngdepunktet i norsk politikk også i de 4 år vi står foran.

Dette forteller også at svaret på framtidens utfordringer ikke ligger i en konservativ politikk.

-18-

Veien til en samfunnsmessig forsvarlig og fremtidsrettet ressursbruk, et vern om menneske og miljø i en situasjon med vår tids teknologi og økonomi, går ikke gjennom tilbakefall til konservative teser skapt i forfedrenes samfunnssituasjon.

De reverenser som er gjort av de borgerlige partier til konservativt, politisk arvegods, gir mer signaler om motstridende trekk i høyrekoalisjonens politiske struktur enn de er varsler om et klart og holdbart felles borgerlig alternativ.

Høyrekoalisjonen er ikke i pakt med hovedstrømningene i norsk politikk, men i strid med disse.

Her er sannsynligvis årsaken å finne til vanskelighetene med å forme ut et klart og konkret

felles borgerlig programgrunnlag.

Her vil også årsaken bli å finne til at denne koalisjonen ikke har noen lang framtid foran seg.